

The Importance of Shame in Rabbinic Tradition

Dr. David Kraemer

David Kraemer is the Joseph J. and Dora Abbell Librarian at The Jewish Theological Seminary, where he has also served as Professor of Talmud and Rabbinics for many years. As Librarian, Prof. Kraemer is at the helm of the most extensive collection of Judaica—rare and contemporary—in the Western hemisphere. On account of the size and importance of the collection, Prof. Kraemer is instrumental in setting policy and establishing vision for projects of international importance.

Prof. Kraemer is a prolific author and commentator. His books include *The Mind of the Talmud* (1990), *Responses to Suffering in Classical Rabbinic Literature* (1995), *The Meanings of Death in Rabbinic Judaism* (2000), and *Jewish Eating and Identity Through the Ages* (2007, 2009), and *A History of the Talmud: From its Origins to the Present Day* (2019) among others. He is also the author and co-creator of The Haggadah app, for iPads.

1. Genesis 2:25 – 3:1-7

<p>²⁵ Adam and his wife were both naked, and they felt no shame.</p> <p>3 Now the serpent was more crafty [= more “naked”] than any of the wild animals the LORD God had made. He said to the woman, “Did God really say, ‘You must not eat from any tree in the garden’?”</p> <p>² The woman said to the serpent, “We may eat fruit from the trees in the garden, ³ but God did say, ‘You must not eat fruit from the tree that is in the middle of the garden, and you must not touch it, or you will die.’”</p> <p>⁴ “You will not certainly die,” the serpent said to the woman. ⁵ “For God knows that when you eat from it your eyes will be opened, and you will be like God, knowing good and evil.”</p> <p>⁶ When the woman saw that the fruit of the tree was good for food and pleasing to the eye, and also desirable for gaining wisdom, she took some and ate it. She also gave some to her husband, who was with her, and he ate it. ⁷ Then the eyes of both of them were opened, and they realized they were naked; so they sewed fig leaves together and made coverings for themselves.</p>	<p>כה וַיְהִיו שְׁנֵיהֶם עָרוּמִים, הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ; וְלֹא, יִתְבַּשְׂשׂוּ</p> <p>א וְהַנָּחֵשׁ, הָיָה עָרוּם, מִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה, אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהִים; וַיֹּאמֶר, אֶל-הָאִשָּׁה, אֵף כִּי-אָמַר אֱלֹהִים, לֹא תֹאכְלוּ מִכָּל עֵץ הַגָּן</p> <p>ב וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה, אֶל-הַנָּחֵשׁ: מִפְּרֵי עֵץ-הַגָּן, גַּם וּמִפְּרֵי הָעֵץ, אֲשֶׁר בְּתוֹךְ-הַגָּן--אָמַר. נֹאכֵל אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ, וְלֹא תִגְעוּ בוֹ: פֶּן-תָּמּוּתוּן</p> <p>ד וַיֹּאמֶר הַנָּחֵשׁ, אֶל-הָאִשָּׁה: לֹא-מוֹת, הֵן כִּי, יִדְעַ אֱלֹהִים, כִּי בַיּוֹם אֲכַלְכֶם מִמֶּנּוּ, וְנִפְקַחוּ עֵינֵיכֶם; וְהִיִּיתֶם, כְּאֱלֹהִים, יֹדְעֵי טוֹב וָרָע</p> <p>ו וַתִּרְאֵהָ הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֹאכָל וְכִי תִאֲוָה-הוּא לְעֵינַיִם, וְנִחְמָד הָעֵץ לְהַשְׂכִּיל, וַתִּקַּח מִפְּרִיו, וַתֹּאכֵל; וַתִּתֵּן גַּם-לְאִישָׁהּ עִמָּהּ, וַיֹּאכֵל עִירְמָם הֵם; וַיִּתְּפְרוּ עֲלֵהּ תַאֲוָה, וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חִגְרֹת</p>
---	---

2. Mishnah Baba Qamma Ch. 8

One who injures another is liable to pay compensation for that injury due to five types of indemnity: He must pay for damage, for pain, for medical costs, for loss of livelihood, and for humiliation... How is payment for humiliation assessed? It all depends on the one who humiliates and the one who is humiliated. One who humiliates a naked person, or one who humiliates a blind person, or one who humiliates a sleeping person is liable, but a sleeping person who humiliates another is exempt. If one fell from the roof onto another person, and thereby caused him damage and humiliated him, then the one who fell is liable for the damage and exempt from the humiliation, as it is stated: "and putting out her hand, she takes hold of his private parts" ([Deuteronomy 25:11](#)); a person is not liable for humiliation unless he intends to humiliate the other person.

One who strikes another must give him a sela. [Rabbi Yehuda](#) says in the name of [Rabbi Yosei HaGelili](#) that he must give him one hundred dinars. If he slapped another on the cheek, he must give him two hundred dinars. If he slapped him on the cheek with the back of his hand, he must give him four hundred dinars. If he pulled his ear, or pulled out his hair, or spat at him and his spittle reached him, or if he removed the other's cloak from him, or if he uncovered the head of a woman in the marketplace, he must give the injured party four hundred dinars. This is the principle: It is all evaluated in accordance with the honor of the one who was humiliated. [Rabbi Akiva](#) said: Even with regard to the poor among the Jewish people, they are viewed as though they were

החובל בחברו חייב עליו משום חמשה דברים, בנזק, בצער, ברפוי בשבת, ובבשת. בנזק כיצד. סמא את עינו, קטע את ידו, שבר את רגלו, רואין אותו כאלו הוא עבד נמכר בשוק ושמן כמה היה יפה וכמה הוא יפה. צער, כנאו בשפוד או במסמר, ואפלו על צפרנו, מקום שאינו עושה חבורה, אומדין כמה אדם פיוצא בזה רוצה לטל להיות מצטער קד. רפוי, הקהו חייב לרפאתו. עלו בו צמחים, אם מחמת המכה, חייב. שלא מחמת המכה פטור. חיתה ונסתרה, חיתה ונסתרה, חייב לרפאתו. חיתה כל צרקה, אינו חייב לרפאתו. שבת רואין אותו כאלו הוא שומר קשואין, שכבר נתן לו דמי ידו ודמי רגלו. בשבת, הכל לפי המביש, והמתביש. המביש את הערם המביש את הסומא, והמתביש את הישן, חייב. וישן שביש, פטור. נפל מן הגג, והזיק וביש, חייב על הנזק ופטור על הבשת, שנאמר (דברים, כה) ושלחה ידה והחזיקה במבשיו אינו חייב על הבשת עד שיהא מתכונן

התוקע לחברו, נותן לו סלע. רבי יהודה אומר משום רבי יוסי הגלילי, מנה. סטרו, נותן לו מאתיים זוז. לאחר ידו, נותן לו ארבע מאות זוז. צרם באזנו, תלש בשערו, רקק והגיע בו רקו, העביר טליתו ממנו, פרע ראש האשה בשוק, נותן ארבע מאות זוז. זה הכלל הכל לפי כבודו. אמר רבי עקיבא, אפילו עניים שבישראל רואין אותם כאלו הם בני חורין, שירדו מנכסיהם, שהם בני אברהם יצחק ועקב. ומעשה באחד שפרע ראש האשה בשוק, באת לפני רבי עקיבא, וחייבו לתן לה ארבע מאות זוז. אמר לו רבי, תן לי זמן. ונתן לו

freemen who lost their property and were impoverished. And their humiliation is calculated according to this status, as they are the children of [Abraham, Isaac, and Jacob](#). And an incident occurred involving one who uncovered the head of a woman in the marketplace, and the woman came before [Rabbi Akiva](#) to request that he render the assailant liable to pay for the humiliation that she suffered, and [Rabbi Akiva](#) rendered the assailant liable to give her four hundred dinars. The man said to [Rabbi Akiva](#): My teacher, give me time to pay the penalty, and [Rabbi Akiva](#) gave him time. The man then waited for her until she was standing by the opening of her courtyard, and he broke a jug in front of her, and there was the value of about an *issar* of oil inside the jug. The woman then exposed her own head and she was wetting [*metapahat*] her hand in the oil, and placing her hand on her head to make use of the oil. The man set up witnesses to observe her actions, and he came before [Rabbi Akiva](#), and he said to him: Will I give four hundred dinars to this woman? [Rabbi Akiva](#) said to him: You did not say anything, i.e., this claim will not exempt you. One who injures himself, although it is not permitted for him to do so, is nevertheless exempt, but others who injured him are liable to pay him.

זמן. שְׁמֵרָה עוֹמְדָתָ עַל פְּתַח הַחֲצֵרָה וְשָׁבַר אֶת הַכֶּד בְּפָנֶיהָ, וּבּוּ כְּאִסָּר שָׁמֶן. גִּלְתָהּ אֶת רֹאשָׁהּ, וְהִיתָה מְטַפַּחַת וּמִנְחַת יָדָהּ עַל רֹאשָׁהּ. הָעֵמִיד עָלֶיהָ עֵדִים, וּבָא לְפָנַי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר לוֹ, רַבִּי, לָזוֹ אֲנִי נוֹתֵן אַרְבַּע מֵאוֹת זֵזוּ. אָמַר לוֹ, לֹא אֶמְרָתְךָ כָּלוּם. הַחוּבֵל בְּעַצְמוֹ, אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רִשָׁאי, פְּטוֹר. אַחֲרַיִם שְׁחָבְלוּ בוֹ, חֲתִיבֵנו. וְהִקּוּצָץ נְטִיעוֹתָיו, אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רִשָׁאי, פְּטוֹר. אַחֲרַיִם שְׁקָצְצוּ אֶת נְטִיעוֹתָיו, חֲתִיבֵים:

3. Babylonian Talmud Nedarim 20a

It is taught: “That His fear may be upon your faces” ([Exodus 20:17](#)); this is referring to shame. “That you not sin” ([Exodus 20:17](#)) teaches that shame leads to fear of sin. From here the Sages said: It is a good sign in a person that he is one who experiences shame. Others say: Any person who experiences shame will not quickly sin, and one who does not have the capacity to be shamefaced, it is known that his forefathers did not stand at Mount Sinai.

תִּנָּא בְּעִבּוֹר תִּהְיֶה יִרְאַתּוֹ עַל פְּנֵיכֶם זֶה בּוֹשָׁה לְבִלְתִּי תִּחְטְאוּ מְלִמֵּד שֶׁהַבּוֹשָׁה מְבִיאָה לְיָדֵי יִרְאַת חֹטֵא מִיכּוֹן אֶמְרוּ סִימָן יָפֵה בְּאָדָם שֶׁהוּא בְּיִשּׁוֹן אַחֲרַיִם אוֹמְרִים כָּל אָדָם הַמֵּתְבַיֵּשׁ לֹא בְּמַהֲרָה הוּא חוֹטֵא וּמִי שְׂאִין לוֹ בּוֹשָׁת פְּנִים בְּדוּעַ שְׁלֹא עָמְדוּ אֲבוֹתָיו עַל הַר סִינַי

4. Maimonides, Mishneh Torah Deot 5:5

<p>He who follows such conduct will not only sanctify his soul, and live in a state of purity, and improve his ideas, but if he will father children they will be refined and modest, prepared for wisdom and piety; but he who follows the conduct of the rest of the people who walk in darkness will father children in their likeness.</p>	<p>כל הנוהג מנהג זה לא די לו שקדש נפשו וטהר עצמו ותקן דעותיו אלא שאם היו לו בנים יהיו נאים וביישינים ראויין לחכמה ולחסידות וכל הנוהג במנהגות שאר העם ההולכים בחשך יהיו לו בנים כמו אותם העם</p>
--	---

5. Maimonides, Eight Chapters, 4

<p>And bashfulness (?) is the mean between impudence and embarrassedness. [The explanation of these latter terms, gleaned from the sayings of our sages (may their memory be blessed!) seems to be this. In their opinion, a man who experiences shame is one who is <i>very</i> bashful, and therefore "shamefacedness" is the mean. This we gather from their saying, (Pirkei Avot 2:5) "A shamefaced man cannot learn". They also assert, (Pirkei Avot 5:20) "One who has shame of face is worthy of Paradise", but they do not say this of a shamefaced man. Therefore, I have thus arranged them.]</p>	<p>ובושת פנים ממוצע בין העזות והביישנות (פי ינראה מדברי רבותי ז"ל שביישן אצלם הוא מי שיש לו רוב בושת, ובוש פנים הוא הממוצע מאמרם לא הביישן למד, ולא אמרו אין בוש פנים, ואמרו בוש פנים לגן עדן, ולא אמרו הביישן לגן (עדן, ולזה סדרתים כך</p>
---	---

6. Rashba on Yevamot 14a

<p>Because the nature of Israel is more pleasant, because they are accustomed to do mitvot and they are naturally merciful and capable of shame, even their milk raises a nature like them, and this is why it says about Moses that he didn't want to suck the milk of a gentile woman, as it says in aggadah.</p>	<p>אבל מפני שטבען של ישראל נח יותר משום דרגילי במצות והם רחמנים וביישינים בטבע, אף חלבן מגדל טבע כיוצא בהן. וז"ש במשה שלא רצה לינק מחלב הנכרית כמו שהוא באגדה</p>
---	---

7. Kli Yakar (Poland, 1550-1619) on Exodus 24:23

<p>He placed a cover over his face. Because everyone was looking at him, and Moshe was very humble and capable of shame, and he was embarrassed when people looked at the radiance of his face. For this is the quality of one who shames, and he therefore put a veil on his face to cover the eyes. But whenever he came before God to receive instruction HERE from God he was required to remove the veil of shame from his face, in keeping with the Sages' principle that one who is prone to shame cannot learn (Pirkei Avos 2:5), and therefore it says "when Moses came before God to speak with Him he would remove the veil, until he left."</p>	<p>ויתן על פניו מסוה. לפי שהיו הכל מסתכלין בו ומשה היה עניו גדול וביישן, והיה מתבייש על שמסתכלין בקירון עור פניו כי כך היא המדה בכל מי שהוא ביישן ע"כ נתן על פניו מסוה לכסות עינים אבל בבואו לפני ה' ללמוד תורה מפיו אז הוצרך להסיר מסוה הבושה מעל פניו כי לא הביישן למד (אבות ב'ו) (לכך נאמר ובבא משה לפני ה' לדבר אתו יסיר המסוה עד צאתו</p>
--	---

8. Yismach Moshe (Sighet, 1898), Ki Teitzei, 18:8

<p>The intent is to say that there are in this nation those who experience shame, and those with mercy, and those who perform deeds of lovingkindness, and this is because Israel cleaves more closely to God, may He be blessed, than any other creatures, and dwells among them, as it says, "I shall dwell in the midst of the Children of Israel." They therefore have greater influence than other creatures from His qualities, may He be blessed. And to experience shame... this is the root of modesty, since harshness is the opposite of experiencing shame.</p>	<p>רז"ל שיש באומה זו ביישנים רחמנים גומלי חסדים, הוא משום שיש לישראל דביקות יותר להבורא יתברך מכל הברואים ושוכן ביניהם כאמור ושכנתי בתוך בני ישראל, על כן יש להם השפעה יותר מכל הברואים ממדותיו יתברך, וביישנים...הוא שורש ענוה, כי העזות היפך הביישן וק"ל</p>
---	--